

deprem şurası_

Şura'daki bir diğer önemli eksiklikte katılım boyutunda izlenmektedir. "Modern toplum örgütlü toplumdur" ilkesi gözardı edilerek afet güvenliğini sağlayacak her olguda yurttaş bir özne değil de nesne olarak görüldüğünden (bu durum raporlara da yansımıştır) Şura ve komisyonlarında yurttaş örgütlenmelerinin (afetlerde dernekleri, mahalle dernekleri vb) temsiliyeti sağlanmamıştır. Katılımı için bir diğer sorun da Şura'da ele alınacak olguların siyasal, sosyal, psikolojik boyutlarının yeterli irdelemesini yapacak unsurlara yer verilmemesidir,

Katılımdaki bu eksikliklerin yansıması, olguların arka planında kalan ancak neden-sonuç ilişkisinde temel etkenler arasında yer alan "sosyal ve siyasal etkenlerin" yeterince vurgulanmaması ve raporların salt teknik metinlere "dönüşmesidir. Bazı raporlar teknik metin olmaktan çıkmış, mesleki ders kitabı haline gelmiştir

Ayrıca Şurada, oluşturulan komisyonların bileşimlerinde meslek disiplinlerinin dengeli dağıtımının yapılamadığı ve TMMOB odalarına yeterli katılım: imkanının yaratılmadığı da belirtmek gerekir

Deprem Şurası Komisyon Raporlarının Değerlendirmesi

Deprem Şurası gündeminde yer alan konulara göre 7 adet komisyon oluşturulmuştur. Bu komisyonlar ilk toplantılarını NİSAN-2004'te yapmışlar ve kendi çalışma programlarını oluşturarak yaklaşık üç ay içerisinde rapor hazırlayacak şekilde çalışmalarını sürdürmüştür. Komisyon raporları TEMMUZ-2004'te Şura sekreterliğine teslim edilmiştir

Bilindiği gibi ülkemiz kentsel ve kırsal yerleşimlerinin afet güvenliğinin yükseltilmesi, afetler karşısında güderek artan korumasızlığa karşı insan yerleşmelerini daha güvenli, daha sağlıklı ve yaşanabilir kılmak ve doğal afetlerin ve diğer acil durumların insan yerleşimleri üzerindeki etkilerini hafifletmek, gelecekteki afetlerle ilgili riskleri azaltmak bütünleşmiş bir yaklaşım gerektirir. Bu bütünsellik ise karşımızdaki olgu-

nun siyasal, sosyal, teknik, ekonomik, kültürel ve psikolojik tüm boyutlarının bir arada işlenmesi ile sağlanabilir. Dolayısıyla gerek var olan sistemi ve ilişkileri değerlendirirken gerekse çözüm modelimizi ve yol haritamızı inşa ederken bu bütünselliği kaybetmemek gerekir.

Afetlere karşı mücadele, insanın doğaya karşı tarihsel savaşımının bir parçasıdır. Bu savaşım ancak bilginin gücü ile kazanılabilir. Ülkemizde bilgi toplumu olma özelliği törpülediği oranda afet ve imar konularının bilgi nitelikleri de yok edilmiştir. Öncelikle sorunu tanımlamak, afet bilgisine ulaşmak ve bu bilgiyi toplumsal olarak içselleştirmek, çözümler üretmek, sonradan toplumsal etkinliğe dönüştürmek gerekirken, ülkemizde bilgidan uzak, sadece "yara sarmaya" dayalı ve soruna sırtını dönmüş, kaderci bir çözüm anlayışı benimsenmiştir

Bu sonucu yaratan çok sayıda ekonomik, sosyal, kültürel, teknik vb faktör sayılabilir. Ancak ülkemizdeki dışa bağımlı çarpık gelişme süreci bu nedenlerin en önemlisi olarak karşımıza çıkmakta ve toplumsal her olguyu olduğu gibi afet süreçlerini de doğrudan etkilemektedir. Eğitim, sağlık, sosyal güvenlik vb alanlarda yaşadığımız çarpıklığın bir benzerini sosyo-ekonomik baskılar sonucu afet konusunda da yaşıyoruz. Düşük standartlarda sağlıksız ve yasadışı bir yapılaşma, rant dayalı hızlı ve düşük nitelikli kentleşme, bilimsel normlara dayalı arazi kullanım ve yerleşimi kararlarının rant sat kaygılarına yenik düşmesi vb faktörler afet zararlarının doğrudan belirleyicileridir

Afetlere karşı güvenli yerleşimler için yapılması gerekenler sadece teknik bir sorun mudur? Cevabı aranması gereken en temel sorulardan biri budur. Öncelikle daha güvenli, daha sağlıklı ve yaşanabilir çevrede yaşamak her yurttaş için temel bir insan hakkıdır. Anayasanın 56. maddesine göre de çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak Devletin ve yurttaşların ödevidir. Bu hakkın korunması, geliştirilmesi ve uygulamaya konulması başta anayasa olmak üzere yasal düzenlemelerin, siyasi iktidarların uygulayacağı politikaların ve kurumsal düzenlemelerin temel zemini olmak zorundadır. Ancak bu temel yaklaşımın gerçek güvencesi tek başına yasal düzenlemeler değil, bu hakkın gerçek sahibi olan yurttaşların ve örgütlenmelerinin siyasal süreçlere katılımlarıdır

Yıkıcı afet zararlarına yol açan nedenler, ülkedeki sosyo-ekonomik koşullardan ve siyasal

ilişkilerden bağımsız değildir. Afet. güven için sağlanması diğer tüm toplumsal olgular gibi siyasal bir etkinlik alanıdır. Ülkedeki üretim ve paylaşım süreçlerine, gelir dağılımına, eğitimi politikalarına, kültürel gelişime vb müdahale edilmeden, var olan ekonomik, siyasal ilişkiler bu şekilde sürdüğü sürece, afetler sorun olmaya devam edecektir Sorunun değil, çözümün bir parçası olmak için demokratik kitle örgütleri, sendikalar, mahalle dernekleri vb biçimlerdeki örgütlü kitlesel sivil katılımının afet hizmetlerine yönelik her aşamada eşgüdüm içerisinde olması gereklidir. Afet hizmetlerinin kamu yararı ve bilimsel—teknik kriterlere uygunluğu sadece hükümet kararları ile değil ancak bu şekilde güvence-aftına alınabilir. Kısaca Afet, merkezinde insan olan sosyal, ekonomik, teknik, kültürel; siyasal vb boyutları olan karmaşık bir olgudur., Afeti sadece bilimsel, yasal veya kurumsal sorun odaklı olarak anlamaya ve açıklamaya çalışmak sorunu çözmeye yeterli olmadığını en açık örneği, aslında ülkemizdir.

Yukarıdaki bu değerlendirmeleri, komisyon raporlarında bulmak mümkün değildir. Komisyon raporlarında aslında sıradan doğa olaylarının ülkemizde neden yıkıcı etkileri olan AFET olaylarına dönüşebildiği sorusu, yapı üretim sürecindeki teknik sorunlarla, o da eksik bir zeminde yanıtlanmaya çalışılıyor. İnsanın insanla ve insanın doğayla ilişkisi, raporlara yansımıştır.

Komisyon raporların in afet zararları konusunda oluşturdukları modelin sac ayakları şunlardır;

1. Ülkedeki afet zararları yapı üretim; sürecinden kaynaklanmaktadır,
2. Yapı üretim sürecinin temelli sorunu denetimdir,
3. Gerek afet gerekse imar hizmetleri kamusal alan dışında piyasa koşullarına bırakılmalıdır., Raporlarda ağırlık kazandığı görülen uzmanlık, yapı denetim şirketleri, mesleki sorumluluk sigortası, DASK, afet hizmetlerinin yerleştirilmesi ve çok parçalılığın devamı vb önerileri besleyen, bu stratejik yaklaşımdır., önerilerin oluşturulmasında bu yaklaşımın yanında, bir miktarda "meslek taassubundan" yararlanılmıştır.

Yukarıda ifade edilen sac ayakları üzerinde yükselen modellerle göre., yapı üretim süreci, yapının projesinin hazırlanması ve temel kazısı ile başlamakta, inşasıyla devam etmektedir. Denetim olgusu da, bu noktadan itibaren devreye gir-

itmektedir. Bilindiği gibi bu durum, mevcut Yapı Denetim Yasası ile örtüşmektedir. Ancak gerçek yapı « üretim süreci, " ham arsaldan " imar parseli i " ne giden harita ve kadastro, arazi kullanım planlaması veyerşecim aşamalarındaki karar ve uygulama süreçleriyle başlar. Zaten bu aşamaların gözardı edilmesi değil midir ki, yapıları tehlikeli alanlarda risklerle karşı karşıya bırakan, kentsel alanları " içinde çıkılmaz risk havuzlarına çeviren,, Oysa. Yapı Denetim Alt komisyonuna göre " yapı denetim sisteminin işlerliliği; bir yapının projesinden başlamaktadır". Mikro Belgeleme Alt Komisyonu benzeri bir noktadan hareketle, hangi konu için oluşturulduğunu yadsıma pahasına, daha işin başından, "yapı hasarlarında-%90 oranında etkili faktör yapısal unsurlardır" diye giriş yapabilmektedir.

Raporlarda ağırlık kazanan bir öneri de yetkin / uzman mühendisliğin Uzman mühendisliği tek başına ele almamız mümkün değildir. Meslek« sorumluluk sigortası tamamı ayıcı bir unsur olarak raporlarda yerini almıştır. Her iki öneri de,, yukarıdaki genel yaklaşımın doğal sonucudur. Raporlarda öne çıkartılan uzmanlık kendi içinde çelişkilidir, Eğer uzmanlık aranacaksa işin öne çıkması gerekirken, meslek öne çıkartılmaktadır. Bu aykırılık hem öneriyi boşa çıkartmakta hem de önerinin arkasında ciddi bir "meslek taassubu" olduğunu göstermektedir. Mevzuat-Zemin alt komisyon raporunda bir yanda yetkinlik aranmalı denilirken diğer yanda iş tanımlaması yerine meslek tanımlamaları yapılmakta hatta, "işin önünü kesmek" gibi kaba kuvvete dayanan ifadeler tercih edilebilmektedir..

Ayrıca raporlarda, komisyonlar arası iletişimsizliğin bir sonucu olarak, yer yer kopukluklar izlenmektedir. Örneğin Kurumsal yapılanma komisyonu tarafından Ulusal Afet Yönetim Stratejik Planını hazırlamak görevini de üstlenmek üzere önerilen Afet Yönetimi üst Kurumu, Mevzuat komisyonunda karşılık bulamamıştır. Aynı komisyon raporu içindedeki tutarsızlıklar gözlenebilmektedir. İki evz uat Kom i syon u Çerçeve Raporunda MI kro bölgeleme haritaların sadece deprem, riski yüksek belediyeler için önerilirken (s, 6), İmar Alt Komisyonunda geniş bir tehlike yelpazesinde ulke çapında (s. 31) önerilmekte; mikro bölgeleme çalışmaları bazen imar kanunu kapsamında ts.7-s.II: mevzuatın işleyiş şeması içinde) bazen de afet yasası kapsamında olmasının (s.30) önerildiği görülmektedir-